

Selv døden kan være morsom

hævder succes-instruktøren John Landis i en snak om humor og kunstnerisk frihed. Ebbe Iversen refererer

I en ganske lille rolle i den amerikanske instruktør John Landis' nye film »The Blues Brothers« medvirker en vis Steven Spielberg, og dermed er der sagt pænt tak for sidst, for John Landis havde en lille rolle i Spielbergs »1941«. Sin særlige mening om sidstnævnte film vil John Landis kun give *off the record*, så den skal ikke refereres her. Derimod kan det godt fortælles, at de to unge instruktører er gode venner, og at John Landis derudover ikke føler sig som del af nogen gruppe eller bølge af nye, unge amerikanske filmfolk.

»Jeg har aldrig gået på filmskole, og alene af den grund afviger jeg fra mine jævnaldrende kolleger«, siger den 30-årige Landis under en sambale med Kosmorama. »Vi er alle vokset op med film og refererer i vore egne film ofte til ældre film, men bortset fra det føler jeg mig ikke særlig beslægtet med de andre unge instruktører, og ingen af dem har hjulpet mig med mine film. At lave en film er for mig som at være neddykket i en undervandsbåd, alene med sit håb om, at man kommer op til overfladen igen«.

John Landis' vej frem til instruktør-jobbet har også være længere og mere kroget end f.eks. Spielbergs, George Lucas' eller John Carpenters. Efter skoleårene begyndte han helt klassisk som bud hos 20th Century Fox, hvor han bl.a. lærte instruktøren Andrew Marton at kende. Da Marton rejste til Jugoslavien for at være second unit director på MGM's »Kellys helte«, fulgte John Landis efter for egen regning og risiko, og på location lykkedes det ham at få et ydmygt job som stik-i-rend-dreng. Han blev gode venner med Clint Eastwoods stand-in, Jim O'Rourke, og de fulgtes fra Jugoslavien til Spanien for at arbejde som stunt-mænd på en lang række spaghettiwesterns. »Jeg er ikke god til at ride, men jeg er vældig god til at falde af hesten«, siger John Landis.

Da de kom tilbage til USA, lykkedes det O'Rourke og Landis at skaffe 60.000 dollar til at producere gyserparodien »Schlock«, som John Landis instruerede og desuden spillede monster-hovedrollen i, kun 21 år gammel. Den blev udsendt i 1972, og i 1977 fulgte »Kentucky Fried Movie« (herhjemme »Kentucky-kliken«), som John Landis instruerede på 23 dage med et budget på 600.000 dollar. Og så kom i 1979 det store gennembrud med den respektløse college-farce »National Lampoon's Animal House«

(»Delta-kliken«), der blev en gigantisk kommerciel succes i USA og dermed dels gjorde John Belushi til stjerne – omend af den mindre glamourøse slags – og dels gav John Landis mulighed for at bruge seks måneder og 27 mill. dollar på at indspille »The Blues Brothers« i Chicago.

John Belushi og hans kollega Dan Aykroyd fra de populære TV-shows »Saturday Night Live« fostrede ideen til »The Blues Brothers« og spiller også hovedrollerne som et par rock-musikalske, altid sortklædte og solbrillebærende brødre, der under store tumulter og voldsomme destruktionsforfølgelser overalt af andre musikere, en mystisk kvinde, en flok nynazister, politiet, nationalgarden og hæren. »The Blues Brothers« er en farce og samtidig en hyldest til den sorte rhythm and blues med gæsteoptræden af navne som Aretha Franklin, James Brown, Ray Charles og veteranen Cab Calloway. Og trods det betydelige budget har filmen for længst spillet sine udgifter ind i USA.

»Under optagelserne mødte vi megen hjælpsom velvilje i Chicago, denne stolte og energiske og barske by, og fik fin assistance fra borgmester Jane Byrne«, siger John Landis. »Det morsomme er, at mens jeg indspillede filmen, samarbejdede de lokale myndigheder gnidningsløst med mig, men da de langt senere så den færdige film, blev de meget vrede over alle »ødelæggelserne« i den og råbte op om, at det måtte vi sandelig ikke. Men i realiteten ødelagde vi naturlig-

Herover John Landis, nederst Dan Aykroyd og John Belushi i »Blues Brothers«

vis ikke andet end det speciallavede udstyr, der var beregnet til at blive ødelagt.

Ødelæggelser er ikke i sig selv morsomme. Men de bliver det, når f.eks. Chaplin eller Gøg og Gokke er destruktive, og selv døden kan være morsom, hvis den fremstilles på den rigtige humoristiske måde. Den harmløse vold rummer sikkert en befrielse, en lettelse fra tilskuerens egen angst, og i min film er volden tegneserieagtig og ublodig. Jeg kan måske forklare det med en parallel: Jeg er jøde, og hvis fremmede fortæller en anti-semitisk vittighed, bliver jeg meget såret. Men hvis en slægtning eller god ven fortæller den, finder jeg den meget morsom«.

John Landis siger, at når politiet i »The Blues Brothers« overreagerer så grotesk i jagten på de to hovedpersoner, ligger det i forlængelse af en komisk tradition, som helt tilbage fra The Keystone Cops har holdt af at stille autoriteterne i et latterligt skær. Sine egne film ser han som anti-autoritære og »undergravende« på en underholdende måde, men deres eventuelle budskaber må publikum selv få øje på – selv om han å propos nynazisterne i »The Blues Brothers« siger, at enhver form for racisme, hvor latterlig den end umiddelbart tager sig ud, er farlig og bør betragtes med alvor.

Med hensyn til »Delta-kliken« konstaterer John Landis med en vis træthed, at alle tilsyneladende specielt husker dens mordslagsmål, selv om det faktisk varede mindre end 40 sekunder, og selv om hele filmen efter hans mening i virkeligheden var meget blid og uskyldig. Om de voldsomt voksende budgetter, som han arbejder med, siger han:

»På grund af inflationen er det blevet enormt dyrt at lave film – noget i retning af fire gange dyrere på fire år! Vist er det også muligt at lave små, billige film, men selv en »billig« film koster i dag 5 mill. dollar. Og under alle omstændigheder er kunstnerisk frihed ikke et spørgsmål om budgettets størrelse, men om, hvorvidt selskabet giver én final cut eller ej. At lave film er konstante kompromiser på grund af alle de praktiske vanskeligheder, og i sidste ende er det Gud, som har final cut. Med »The Blues Brothers« fik jeg eksempelvis realiseret 50 pct. af den vision, jeg i forvejen havde af filmen, og det er faktisk temmelig meget«.

John Landis opholder sig for tiden i England, hvor han netop har indledt optagelserne til en ny film, »An American Werewolf in London«. Den skal være en mærkelig gyser, som samtidig er morsom uden ligefrem som »Schlock« at være en parodi på genren – en genre, hvis talrige blodige produkter i de seneste år John Landis giver disse ord med på vejen:

»Der er penge i gysere, og derfor laves der for tiden så mange af dem. Film kommer i genremæssige bølger og har altid gjort det. De fleste nye gysere er rædsomme, især dem bygget over læsten »ung kvinde i fare«, hvor hovedpersonen ufravigeligt tager sin BH af for derpå at blive myrdet. Det er da virkelig dumt. Selv har jeg i 11 år forsøgt at komme til at lave »An American Werewolf in London«, men ingen troede på historien – før nu, og så havner jeg midt i en hel gyser-bølge!«.

Woody Allens halv ni

Poul Malmkjær skriver om humor og misantropi i Allens seneste film »Stardust Memories«

Livet er en dum linie 18, og gennem hele vor opvækst er vi blevet indpodet med forsikringer om, at det gælder i hytte som i slot. De fundamentale problemer med det indre liv er ens for rig og for fattig, og vi fattige skulle bare ikke tro andet. Siden har vi vel fået en velbegrundet mistanke til sådanne forsikringer, og også anelser om, at det nok er lettere at beskæftige sig med de indre problemer, når de ydre er i nogenlunde ave, de økonomiske såvel som de fysiske.

På den anden side er det uomtvisteligt, at der stadig bliver rester af det oprindelige livssyn tilbage hos mange, selv om de ydre vilkår ændres (til det bedre). Jeg kender således pessimister, der kræver rene eventyr for at komme lidt op af miseren. Det vil næppe være nok for dem at blive konge af Sveri-

ge eller at få tildelt hele kassen med filmimportstøtte, for nu at nævne et par tilfældige goder i livet. Samme liv er for dem immervæk en dum linie 18, og der er altid sjovere i linie 8, i den vogn, hvor man ikke selv er med. Det er altid dem, det skal gå ud over, alle de andre er så dumme i deres lykke og deres glæde, og uret tikker og tiden går, og man bliver grå og tyndhåret af alle disse ærgrelser og spekulationer. Ærgrelser og spekulationer over, hvorfor man allerede er ved at blive grå og tyndhåret. Det kan ende i den rene misantropi, og det er en del af det, »Stardust Memories« for mig handler om.

Når jeg tænker på personen Woody Allen, ser jeg aldrig en morsom figur for mig. Jeg ser en dybt bekymret, forvirret mandsling, der netop alt for tidligt er blevet grå og tynd-